

118. *Ch'it'oqwin'ak Becomes a Shaman*(Sa:ya:ch'apis via Alex Thomas)¹

Hi:shmi:ʔatlqo:weʔin² Ch'it'oqwin'ak hilh tl'athsy'a:holʔi
 tl'ipo:s ʔoʔoʔi:h, Yo:loʔilʔath Ha:yopiy'ataqiml
 Ch'it'oqwin'ak, t'apqiml qwi:ʔiqtl'apʔitq tli:hʔaqstop
 tl'ipo:s weʔichqa tl'ipo:s ʔathi:ʔatlqo: qwe:ʔitlqa ʔahʔa:
 sokwitl ts'itkhtaʔapchip ts'ik'omts qahsa:p yaqo:si
 hi:shmi:ʔa. ʔOkla:ʔatlok ʔimtna:k "hi:shmi:ʔa" yaqo:si
 qwa:ʔap ʔahʔa: tl'ipo:s ʔoʔoʔi:h. ʔAnasilaq soch'aqimlip
 ya: wiko:qhʔi qwa:ʔap tlotlopkw'isatl ʔahʔa: yi:lʔatl
 pop'ichitlhʔat tl'ipo:s, wik'atl'at ʔoh hinʔalshiʔat ya:
 hacho:qhʔi ʔo:simchcho ʔatqo: hi:simy'aqstaʔatl wikhʔatl'at
 tlopkshitl. Tl'atl'athsy'ah:ʔi hilqa: hoʔats'ol tl'ipo:s
 qwa:k'ok qwe:ʔitq ch'itma:k maht'i: wi:ktaqyoqhʔat
 n'a:tssa:t ʔatqo:ch qwa: ʔah qwe:ʔitq chimʔil ʔoyi
 hacho:qhʔatl'atl'atqo: hachaqshiʔatl'atqo:ch kwi:qa:ʔat
 qwisʔatl'at qwa:ʔatqo: ʔoyi hisimlasʔilqo: chimʔil,
 milʔa:ʔasaqakshitl tl'athsa:m'its'olʔi hista:ta tlišhtlinʔi
 kwi:qkwi:qa hi:shmi:ʔaqsimch'atlqo: ʔoyi.

Kits'asok ʔo:ʔom'ihtoʔasok tl'athakʔi tl'a:ska:n'olʔi
 tla:smapt, hisaqtatl ʔahʔa: ts'isaqtatl tl'a:ska:n'olʔi
 ʔa:tlyaqan'olʔi matl'asʔatl ʔo:ʔokwasʔatl yi:l tl'aqaʔasʔi.
 Qwa:ʔatl'at qwa:ʔatʔitqʔa:la k'a:k'a:yopshiʔatl'atqo:,
 kwats'o:ʔatl'at ʔani no:t'ihtaqa kohswi: hitihtakʔi
 ʔa:tlyaqan'olʔi, malsa:p'atlqa ʔa:tlyaqan'olʔi ʔoyi
 tsoma:noʔatlokqo: ʔah t'apw'animʔakʔi, k'o:k'o:qtl
 t'ohs'itim'inhʔatʔi ʔo:ʔokwim'inhʔatl tl'ipo:sʔi.

"Chi:misanop'atl'is," wa:qhʔatl.

Chi:chiʔatlqa qachts'eʔi chi:qhsi: chi:misanop'atl
 maw'imsanop'atl cha:ni tl'ipo:sokʔi. Hiy ʔopqʔa:ʔatatla:

ʔahʔa: hinasitltla: hilʔi:tg ho:ʔich tl'ipo:s
 qa:hqa:hshiltla: ʔahʔa: ts'i:ts'inkwi:kshiltl, wa:qin
 Qo:ʔasqin,

"Qatqyo: ! Qwi:qwichiwo:schk ya:lʔi wik t'iʔa:ʔato ʔoyi
 weʔich'atlqo: ʔoyi ?" wa:qin ʔah wi:ktaqyoqin.

ʔO:mi:k soch'i:q Ch'it'oqin'ak hi:shmi:ʔaʔaqt
 so:ch'i:ʔahsi:l. Wik weʔichoʔat Ch'it'oqwin'ak
 hi:xwa:ʔaqtch'a, tlopka:ʔiʔatlqo:weʔintla: Hoshe:kʔi
 ya:lʔatlqo:weʔintla: tsi:qtsi:. Hiy, yi:lʔatlqo:weʔintla:
 toxwa:chitl ! Hawi:tl ʔoʔo:taq ʔahko: kwala:ʔatliʔ ʔoyi
 hawi:ʔoʔo:taq hi:shmi:ʔa. Wa:ʔatl lo:tssma:kʔi ʔani
 n'amalshitlʔa:qtl'atlqa hi:nasimch'atl hi:xwa:ʔaqtliʔi
 Ch'it'oqwin'ak. Ha:t'inqshiʔatl ʔahʔa: ʔah ʔo:yi:ʔatl
 hi:lapi. ʔEʔimʔap'atlqo:weʔin hinalachitl ha:t'inqshitl,
 mo:chi:lshiʔatlqo:weʔin hat'i:s ʔeʔimʔatlqo: hinalachitl,
 ʔahʔa:ʔatl mi:limy'o:tlshitl ʔahʔa:ʔatlqo:weʔintla:
 ha:t'inqshiʔatltla: wik'atl hat'i:s ʔoyiya kwala:ʔatlqo:
 ʔoyi hopalʔi. Noma:kokwita yaqwi:mit ʔoyiya hat'i:s ʔoyi
 kwala:ʔatlqo: ʔoyi.

ʔOhokhweʔin Haw'il tl'ipo:s ʔahʔa: hi:xwa:ʔaqtch'a.
 Wawa:ʔatl Ch'it'oqwin'ak ʔani weʔichopʔa:qtlqa
 hi:xwa:ʔaqtch'a hat'i:s tl'op'i:chh ʔa:neʔitq
 ʔo:yi:ʔatop'atl ts'oʔichhshiʔi:kqo:. Shitlsti:sʔatl
 ʔi:chhshitlshiʔatlʔitq ʔoyi ch'ots'inoʔatlʔitq sats'op
 ts'a:maqakʔi Nam'int. Shi:tla:n'awiʔatl Yo:loʔilʔath
 ʔay'i:chhshiʔatl, ʔi:naxi:chiʔatl Ch'it'oqwin'ak.

"Wik'i:sim hi:ni:hah yatsm'o:pʔa:qtlah qi:kwa:lʔa:qtlah,"
 wa:ʔatl Ch'it'oqwin'ak lo:tssma:kʔi, "ʔOtsachitlʔa:qtlah
 M'itlow'e," wa:ʔatl.

ʔOkla:ma M'itlow'e yaqi: nochi: hil Nam'int.
 Ta:tlti:chitl Ch'it'oqwin'ak hi:nan'o:tlshitl ch'apats'isokʔi,
 hinasitl toxolʔi Nam'int ts'aʔakʔi matl'i:tap ch'apatsokʔi
 ʔah ʔo:tsow'atok ʔah qwi:tsow'atqin ch'apats. Tlihw'in
 tsikiminʔisokʔi ts'oxy'akʔisokʔi ya:tsshiʔatl ʔoʔotsamatl
 hinap'i:ʔilʔi, t'ashi:ʔisʔi hisi:k'atl hinasitl
 ts'a:ht'eʔeʔisʔi ts'aw'in ʔo:kwil ʔi:hʔi: ts'aʔak,
 hitatssoltaʔa ts'aʔakʔisʔi ts'a:ht'aʔa. Hisimlts'itʔaʔaweʔin
 tl'isapi:h kwi:tch'ak ʔo:x, qwa:weʔin hinqapi:hqo: ʔa:ni.
 kwaht'a:ʔatlqo:weʔin ʔah win'okts'itʔeʔeʔisʔi ʔo:xʔi:
 kwi:tch'akʔi tl'isapi:hʔi, we: ʔahʔa:tlqo:weʔintla:
 ho:ʔa:n'awiʔatltla:. Hi:lapiʔa Ch'it'oqwin'ak mamok
 lim'agstatʔi wa:yaʔitltso:wo:si sokwitl, hiy ʔomi:hshi:chitl
 ʔo:xʔi:. ʔEʔimʔapweʔin kwaht'a:ʔam'inhʔatlʔitqta: qwa:ʔapʔitq
 ʔani kwa:ht'aʔo:lqa ʔotl'otsach ʔana:chxwiʔisʔi, hiy
 sokwiʔatl Hoshekitʔi Ch'it'oqwin'ak ! Qwa: ʔaptshitlqo:
 tl'isapi:hitʔi kwi:tch'akitʔi, hayimhichiʔat qwitsachitlo:si,
 qwa:weʔin hi:st'agstotlsapo: m'oksy'iʔi.

Ya:tsshitl wala:k hinap'i:ʔilʔi qwi:tsoʔokʔitq. So ʔani
 so:qa: so:wi:qtlinl hishtsoqwa ʔo:xʔi:, ʔona:kshiʔatl
 Hoshe:kitʔi hiningiml M'itlow'a. Hilh ʔahʔa: ʔa:tshshitl.
 Hiy Toshe:k ! Neʔi:chitl ʔani nono:kokqa yaʔaqtl'n'okʔitq
 Ch'it'oqwin'ak ! Qwa:ʔatlqo:weʔin ʔaya:tokqo: naʔa:ʔat nono:k
 qwa: tla:chitolqo:. Neʔi:chitl ʔoyi weʔichoʔatlqo: ʔoyi.
 Hiʔi:sʔatl wi:nap'as ʔo:n'ak'ohshiʔatl ʔo:ʔo:shtaqyo
 Hoshe:kitʔi ! ʔO:n'akohʔatlqo:weʔin ʔani machi:lqa maht'i:ʔi
 ʔi:h ʔayi:l ʔo:ʔo:shtaqyo ʔo:ʔo:shtaqyoqalshm'inh.
 Mo:chi:y'as hilna:qi yaqi: M'itlow'a ʔokla:.

ʔAhʔa:ʔatl ya:tsshiʔatl mo:chi:lshiʔatlʔitq hita:ʔatatl
 tlo:ch'intl wiky'o:qh ʔostʔi:tl. Hiy totopw'isatl
 hi:kwatʔatlʔitq ʔostʔi:tl. N'a:tssi:chitlsatlweʔintla:
 ya:lwe:ʔin qwa: ʔinkqo t'it'i:tsswaqtlasqo: qwi:tsoʔokʔitq.
 Hoʔatschiʔatlweʔintla: qwa: ʔinkqo: hopkiml ʔotsachiʔatltla:

tl'aqa₂as₂i ?atawe₂ish hilh₂atltla: t'ip₂a:₂a ?apqi:₂i
 tl'aqa₂as₂i saya:ch'e₂i. His₂a:h₂?atl ?ani ?o:y'aqtl'n'okqa
 Mo:p'ito₂alwe₂in ?ink₂i: ?ah₂a:₂atl wik'i:chi₂?atl,
 ?atwe:₂inch'a₂ashqo: t'titsst'al₂?atl tl'aqa₂as
 ?o:₂o:shta₂qyoqwalsh₂?atl. ?O₂o:tawi₂atltla: ?ah₂a:₂ ?ani,

"Wikchka:₂ash ?a:naqh ?o:shta₂qyomihsa ?anik wikhs₂o:k
 sokwitl ?inkit₂i hopkiml."

Hi:₂issotl we₂ich, ?o:y'ichi:lshi₂?atl yaqwi:p₂itq
 ?oy'oksap₂'atl p'o₂op ?ish yaqw₂ich₂?itq, hist₂?atap₂'atl
 ts'isq₂atap chimtsi:lok yaqw₂ich₂?itq matla:sitap₂'atl
 yaqwi:p₂itq Ch'it'oqwin'ak. Ha:ya:po₂atl ya:qsimchit₂?itq
 ?o:shta₂qyosimchshi₂?atl, n'o:₂i:chi₂?atl ya:qwin'ak'ohshitl₂?itq
 ha:ya:po₂atl ?ani hi:xwa:₂aqtlch'a tl'ipo:s ?o:simchitqa
 ?o:shta₂qyims ?ani ?o:kwi:qstintlqa ?o:shta₂qyims.
 ?Atlakwalchilkwalwe₂in Ch'it'oqwin'ak hitaht'a₂?atl ?ah₂a:
 ?atlakwalchilkwalshi₂?atl?itq. N'an'ach'in₂?atlqo:we₂in₂ ?athi:
 Ch'it'oqwin'ak, wik'atlqo:we₂in we₂ichotl N'a:chna:cha
 qwaya:tok qwaya:tok₂'itq₂a:la ?o:₂o:shta₂qyo ?oyi
 Tlotlokwa₂t₂in₂?atlqo: ?oyi.

Hiy'ath ma₂as T'iqo:₂is⁵ ?okle:₂i mama₂o: hi:la:n'ol
 ts'a₂ak₂i Nam'int ha:yopiy'shta₂qiml ?o:ts mama₂o:. Tana:k
 ma₂as₂i T'iqo:₂is₂ath₂ te₂il hil ya: hini:y'o₂as₂i
 hiy'ath₂?itq Ch'it'oqwin'ak, wiksto:pshi₂?atlok ya: tana:k₂i.
 ?Achy'a:p₂'atl Ch'it'oqwin'ak taka:tis ts'a₂ak₂i Nam'int,
 ?om'e₂i:₂atl mo:lshi₂?atl?itq hi:na:n'osa₂?atl si:n'ol₂'atl
 ?inksy'i Ch'it'oqwin'ak. ?O₂i₂'atl ?ani tl'a:yo:₂alqa
 yaqchi₂ath₂?itq ya: tana:kit₂i, wachi:so₂'atl ?inksy'i
 hine:₂i₂'atl.

"?Aqaqha tl'a:lyo:₂i na₂a:₂at," wa:₂'atl lo:tssma:k₂i.

"Aqaqha ?ani qahna:k'atlqa ?ahn'i: tana:kit?i.
 Cha:niqachka ti:cha?apchip qwishtaqyoqho:sik?a:la
 Tlotlokwat'in tla:okwilshi?atlqo: tlopka:ap
 hapoxtso:me?its?a:la," wa:?a?atl'at lo:tssma:k?i
 hana:qtl?atl?at.

"Wiky'o:ha n'o:hshitl ?" wa:?atltla: Ch'it'oqwin'ak
 lo:tssme?i.

"Wiky'o:qach'a ?iqilokqach'a," wa:?atl lo:tssme?i.

Ya:tsshitl Ch'it'oqwin'ak hine:?itl ?o?itl ?ani ya:lqa:
 matlqimiyil?atl ma:qyo?i.

"Cha:ch ch'a:ch ch'a:ch, li:?a:qtl'ichas," wawa:qchik'atl
 hi:ne?itl Ch'it'oqwin'ak.

?o:hta:sa kwawiqspitl ma:qyo?i kwa:sitl ne:?i:chitlsa
 qwa:wosi?a:la tlah?atlqo: qahshitl qo:?as, hilwe:?in
 na?a:?at ti:ch wik qiya:s kwa:s ho?akwisas?atl tlakishitl.

"Tl'iqhsa:nop'ich tliqhsa:nop'ich ?e:?e:?isha !" wa:?atl.

Wik'atok tl'iqhsa:nop'at.

"Tl'iqhsa:nop'ich," wa:?atltla: ho?as.

Ts'awa:kh?atl lo:tssma,

"Tl'iqhsa:nop'ich hi:l?i:h," wa:?atl.

Hahaqchim?at tl'iqhsa:nop'at pi:tsksy'i?i ?i:ta:kp'ichh?at
 tl'iqhsa:nop'at pi:tsksy'i?i ?i:ta:kp'ichh?at qi?i:p'at
 lowiqsim?i. Hiy tl'olsta:qs Hoshe:k?i Ch'it'oqwin'ak

tl'olsimqintl qahakʔi !

"Hi:," wawe:ʔin n'op'itʔatl ʔeʔimʔitq tl'olasitl.

Hiy Qatqyo: sokwiʔatlweʔin chiwahsolʔap Ch'it'oqwin'ak
 Mi:lshitlsaweʔin t'iʔahsitl qahakitʔi, tsotsqalaweʔin
 t'it'i:himalsol sach'a:s t'iʔahsitl. Ya:lwe:ʔin Qatqyo:ʔi
 qwa:ʔak qwe:ʔi:tq ya:qwilʔatokʔitqʔa:la Tsiqtskwi: wa:ʔat
 wa:ʔit ! N'an'a:chmalinkweʔin ʔa:naʔi qwam'i:lʔitq
 ʔihwi:ʔasit ʔo:no:tl ʔi:h ʔo:shp'alat, qwa:we:ʔin ham'i
 wa:qo: tl'a:lyo:mitʔi. Hinolta ʔoʔi:ʔil yi: qahshitlitʔi.
 T'apqiml ʔi:qhi: Ch'it'oqwin'ak ʔani tlahsatlqa
 ʔiʔahsisokʔi:qhi: ʔinksy'i. Hiy kamatʔatap'at Hoshe:kitʔi
 hachatayat qwaqwats'aqalitʔitq ya: qahshitlitʔi qo:ʔasi.
 Kamatshiʔatl ʔani ʔo:shtayo:chitlqa Ch'it'oqwin'aki.

Matchiʔatl ʔoyaqhmis hishtsa:kwachiʔatl qwam'e:ʔitq
 ma:tma:s ʔo:ts'inaqak Ch'it'oqwin'ak. W'asna:tkqo:weʔin
 ʔoya:tl'atqo: kamatshiʔat ʔoyi ti:ch'atlqo: teʔilʔi,
 ʔaniyalqo:weʔin ya: n'opchi:ltskwatlʔi qahak
 ʔo:ʔatop'atl'atqo: hiy tlahʔatlqo:weʔin hixwalolʔatl
 tlawi:chitl ! Kamat'ani:chiʔatl ʔah qwam'a:qin ma:tma:s
 Ch'it'oqwin'ak. ʔAʔa:to:ʔatlqo:weʔin kamat'asʔatl'atqo:,

"Qahak'atlha ya:qwa:ʔatopi:so:," wa:ʔatlqo:weʔin.

Haw'i:chiʔatl Ch'it'oqwin'ak hinʔitshiʔatl'at haw'ilmis.
 Ts'ayiʔasʔatl Ts'isha:ʔath ʔotsachitl Hinap'i:ʔis,⁶ ʔowaqsak
 n'ow'i:qsakich nani:qsakitqas ʔahʔa: ʔanits'atlma.
 Ts'ayiqi:ʔiʔatl Yo:loʔilʔath, hiy Toshe:k katlhshitlweʔin
 Ch'it'oqwin'ak ʔowi:h_{til}weʔin hinʔitlʔi Yo:loʔilʔath
 Tsayiqi:ʔitl.

"Qwa:ʔa:po:kwis m'inoqy'a:k kow'ila:p'ich ʔowiʔi:tl

ʔo:ʔo:shta^qyoʔi:," wawa:ʔakweʔin no:k hin'itl Ch'it'oqwin'ak.

Mamatltsa^qts'o:ʔakweʔin yaqiti: ch'ochma^qtskwi ʔokla:
 n'opy'alok ʔa:na la:ha:n'olweʔin hin'itl. Tlah^qh^qʔatlweʔin
 nats'o:piʔatlʔitq matlshiʔatl ʔah ʔa:ʔam'a:sʔatʔi, ʔahʔa:ʔatl
 tl'ik'a^qtlasiʔatl kwikwimksatʔi ʔashsa:p'atl wim'a:qtlʔi
 ʔashshitl ʔani ʔayop'inqsap matlsa:p. ʔAna:ʔa^qtl'ihtaweʔin
 yi: ʔashtskwi:ʔi hi:mapatl'at tohto:hⁿ'ok, qi:ʔatweʔin
 hi:mapat Ts'isha:ʔath totsx^ttskwi:ʔi, hishimy'o:p'atl
 ʔashtskwi:ʔakʔi ʔahʔa:ʔatl po:tqshiʔatl Qatqyo:ʔi qwahta:ʔatl
 ʔahʔa: ! Ya:lʔatlweʔintla: n'opy'alʔatloktla:
 ʔi:q^hi:ʔatloktla: qwa:ʔakitʔitq. Ya:lwe:ʔin ʔi:q^hi:ʔatloktla:
 n'opy'alʔatloktla: ʔa:na, ʔanasilat^qo:weʔintla: totsx^htaʔap
 ya:lʔat^qo:weʔintla: ʔahʔa: ʔi:q^hi:ʔatloktla: ʔa:na n'opy'al.
 ʔA:na:tlweʔin ʔo:shp'altso:ʔatl ʔi:hʔatlweʔin ʔa:ni
 ʔo:shp'ala Ts'isha:ʔath Ts'ayi²asʔi.